

RYCHŁOŚĆ (5) *sb f*

o jasne.

sg *N* rychłość (1). ◇ [G rychłości. ◇ A rychłość.] ◇ *I* rychłością (2). ◇ *L* rychłości (2).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI w.

1. Szybkość ruchów i działań, pośpiech (1) :

[Wyrażenie przyimkowe: »z(e) (wszytką) rychłością«: tedi any onego Lazarza zadzierzacziesmy nyemogli, ale porwawsi ssye, zewssidka rychloszcia skoczil od nass, y ona ziemya, ktora dzierzala czialo Lazarzowo ssmyerthelne, nateymyast wroczyła ge zywe. *SprChęd* 146.

~ Szereg: »spieszno abo z rychłością«: Pan Iezufz ydzye do Ieruzalem łpyefzno abo zrychłofzczyą yako wyerny łprawcza zbawyenya nałzego *RozmyślDomin* 2.~]

a. Szybkość pokonywania przestrzeni (1) : Bo Lew/ Miedźwiedz/ przechodzą infze źwirzeta mocą á frogofcia/ Párdus czerstwością/ Tygrys rychłością/ Linx wzrokiem/ Wieprz dziki łluchem/ á tak áż do infzych źwirzeta. *RejZwierc* 67v; [[cecha zmartwychwstałych ciał ludzi zbawionych:] Decimo gaudebunt de dotibus corporis que quatuor sunt, scilicet: claritas, agilitas, subtilitas et impassibilitas, que comprehenduntur in proprietatibus solis. (łwyathłocz vel czvdnoocz/ rączofcz vel rychłocz/ przenyknoocz mocnoocz/ nęepoczvynoocz nyeczyrplivoocz). *Glosy I nr 55/1*].

2. Szybki przebieg działania od początku czynności lub stanu do ich zakończenia (1) : [Osadziwszy Cesarz zamek, ciągnęliśmy ku Jajcu, a posłał naprzod dla rychłości Machmetbaszę z dwadzieścia tysięcy koni, izaliby mogli Krola Tomasza gdzie zaścignąć na ktorem zamku *PamJancz* 112.]

Wyrażenia przyimkowe: [»na rychłości« = w sytuacji wymagającej pośpiechu: Może też tym prochem y z piwa ocet czynić/ álbo y z proftey wody ná rychłości/ áczkolwiek nie będzie tak dobry iáko z winá. *Cresc* 1571 362 (*Linde*).]

»w rychłości« = szybko (1):

~ Zwrot: »przeminąć w rychłości« (1): O Dáremne łwieckie vciefzenie/ iákoż ty przeminiesz w rychłości/ Náđ śmierć nie mamy nic pewniejšzego *ArtKanc* S10v.~

3. Nagłość (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »w rychłości« = nagle (1): Hned łkoro to łyn ku oyttzu zmowil/ łtal łie w rychłofci z nieba zwięk/ iakoto przychádzaiącego ducha prędkofci/ a napelnil włlytek dóm gdzie łiedzieli. *OpecŻyw* 175v.

4. [Nierozwaga, brak zastanowienia: strąnczenie, Skazenie, Rychlosz, prątkosz, Nyebacznosz precipitacio *ReuchlinBartBydg* Bv.]

5. Predyspozycja do łatwego opanowywania pewnych umiejętności, zdobywania wiedzy, uczenia się; zdolności (1) : [A gdy bil [*Aleksander*] wedwvnaszcz łyath/ navczan był kwwalcze/ A vbaczywzi yego rychlosz [*velocitatem*] Phylp [!] szawszdi yego phalyl *HistAl* 1510 45.]

I w funkcji av: »rychłością« (1): *BielŻyw* 92 cf *W połączeniu szeregowym*; [*HistAl* 1510 45] cf »rychłość i dowcipność«.

W połączeniu szeregowym (1): Zadna rzecz niemoże być łpołem y kwapiona y dobrze ofądzona, ani też małz czo z tego aby czo mogło pilnością chwałá á richłofcią ku zacznofci przyść. *BielŻyw* 92.

[Szeregi: »rychłość i dowcipność«: A gdzie kolwye [Aleksander] szedyzyl wszkolye thamo szawszdy sznymy walczył wnavkach y wmwach/ A yego rychloszczya y dowczypnosczia otrzymal kxastwo [*velocitate obtinens principatum*] *HistAl 1510 45.*

»rychłość i rozum«: y rzekl yemv [Filip] zynv/ Alexander twoyą rychloszcz/ y roszyvm thwego vmyfzlv [*velocitatem tuam et ingenium tui animi*]/ barszo mylvya/ Alye szia nyegdy szaszmvczam/ ysze twoye wyobraszenye/ wydzymy szą nyerowne mye bycz *HistAl 1510 45.*]

*** *Bez wystarczającego kontekstu (1)* : Velocitas, Prętkość/ rychłość/ skorość. *Mącz 479b; [Volck Xxx2v]*.

Synonimy: prędkość, skorość; 1. bystrość, chutkość, chybkość, kwapliwość, pośpiech, pośpiecha, pośpieszność, rączość, wartkość, żartkość; 2. krotkość; 4. niebaczość, nieobaczność, nieopatrzność, nieostrożność, nieroztropność; 5. baczenie, bystrość, chutkość, dowcip, dowcipność, inteligencyja, porozumienie, rozum, smysł, umysł.

Cf NIERYCHŁOŚĆ

MP